

บทที่ 5

ผลกระทบของโครงการสร้างงานในชนบท

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เมื่อมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นในพื้นที่ใดก็ตาม ช่อมักก่อให้เกิดผลกระทบต่อนพื้นที่รองรับโครงการและพื้นที่ต่อเนื่อง โครงการสร้างงานในชนบทหรือโครงการ กสช. ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาชนบทโครงการหนึ่ง ก็เช่นเดียวกันดังก่อให้เกิดผลกระทบต่อนพื้นที่รองรับโครงการและพื้นที่ต่อเนื่อง

ในบทนี้ คอนแรกจะกล่าวถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการ กสช. ในด้านต่างๆ คือ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิทยอาศัยแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานและท้ายสุดจะสรุปเป็นภาพรวมเฉพาะผลที่เกิดขึ้นจริงจากโครงการต่อนพื้นที่รองรับโครงการ และพื้นที่ต่อเนื่อง

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อนพื้นที่ชนบทของอำเภอเมืองชลบุรี

1. ด้านกายภาพ

โครงการ กสช. เป็นโครงการที่เน้นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานให้แก่ชาวชนบท วิทยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ และการตัดสินใจของชาวชนบทเป็นสำคัญในการดำเนินการซึ่งแตกต่างไปจากโครงการอื่นๆ ที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง ผลทางกายภาพที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ

1.1 มีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณประโยชน์เพิ่มขึ้น

โครงการ กสช. ทำให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณประโยชน์เพิ่มขึ้นจากเดิม คือ มีการตัดถนนใหม่หรือปรับปรุงซ่อมแซมถนนเดิมให้ดีขึ้น มีสะพานที่มั่นคงแข็งแรง สระน้ำ บ่อน้ำ คลองส่งน้ำ ประปาหมู่บ้าน อาคารอเนกประสงค์ ที่ทำการสภาตำบล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็นและเป็นประโยชน์

ศอชวชนบท

1.2 การไร้ที่ดินเปลี่ยนมา

จากแบบสอบถาม พบว่า โครงการ กสช. ทุกประเภท ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการไร้ที่ดิน การไร้ที่ดินส่วนใหญ่ในพื้นที่ชนบทของอำเภอเมืองชลบุรีเป็นมาในลักษณะเพื่ออยู่อาศัยควบคู่ไปกับการทำการเกษตร คือทำนา ทำไร่ และทำสวน ภัยคิดเป็นร้อยละ 78.9 ของการไร้ทรัพย์สินที่ดินทุกประเภททั้งก่อนและหลังมีโครงการ (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 แสดงการไร้ทรัพย์สินที่ดิน

ประเภทการไร้ที่ดิน	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
อยู่อาศัยอย่างเดียว	41	17.3	41	17.3
อยู่อาศัยและค้าขาย	9	3.8	9	3.8
อยู่อาศัยและทำการเกษตร	187	78.9	187	78.9
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

1.3 แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ

เนื่องจากสภาพชนบทริชที่วาบของอำเภอเมืองชลบุรี มีประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งน้ำดื่ม น้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตร ราษฎรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากน้ำฝน บ่อบาดาล

สระที่ขุดขึ้นเองและสระสาธารณะ มีบางครัวเรือนเท่านั้นที่ใช้น้ำประปาซึ่งเป็นลักษณะของประปาหมู่บ้านและยังให้บริการไม่ทั่วถึง การขาดแคลนน้ำนี้ก่อให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง โครงการ กสช. สามารถช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำได้บ้าง กล่าวคือ ก่อนมีโครงการนั้นครัวเรือนที่มีน้ำใช้ตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 27.0 ของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง และเพิ่มเป็นร้อยละ 46.8 ของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง หลังจกมีโครงการ กสช. แล้ว

ถึงแม้โครงการ กสช. จะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำได้บ้าง แต่ยังมีครัวเรือนอีกเป็นจำนวนมากที่มีน้ำไม่พอใช้ตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 53.2 ของครัวเรือนตัวอย่างหลังจกมีโครงการ กสช. ทั้งนี้เนื่องมาจากโครงการ กสช. ไม่สามารถให้บริการแก่ชาวชนบทได้อย่างทั่วถึง บางโครงการมีขนาดเล็กไม่มีน้ำตลอดปี ตั้งอยู่ไกลชุมชน และสระน้ำบางแห่งที่ขุดขึ้นเป็นน้ำเดิมไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้บางครัวเรือนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากโครงการ เนื่องจากมีบ่อน้ำหรือสระน้ำของตนเอง (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 แสดงปริมาณน้ำกิน ใช้น้ำใช้

ปริมาณน้ำ	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
พอใช้ตลอดปี	64	27.0	111	46.8
ไม่พอใช้	173	73.0	126	53.2
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

1.4 การคมนาคมสะดวกขึ้น

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเส้นทางคมนาคมในพื้นที่ชนบทของอำเภอเมืองชลบุรีนั้น ส่วนใหญ่เป็นถนนดินลูกรัง ทรายค่อม และบางเส้นทางก็ขาดบางฤดูเท่านั้น นอกจากนี้ก่อนมีโครงการ กสช. นั้น บางพื้นที่ไม่มีถนน จะมีเพียงทางเกวียน หรือเดินตามคันนา หรือไร่ เรือเท่านั้น ซึ่งทำให้การคมนาคมขนส่งเป็นไปอย่างลำบาก แต่หลังจากมีโครงการ กสช. แล้ว ทำให้มีการตัดถนน เส้นทางใหม่ ปรับปรุงซ่อมแซมถนนที่ชำรุดเสียหายหรือสร้างสะพานที่มั่นคงแข็งแรงขึ้น ช่วยให้การคมนาคมขนส่งสะดวกขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก จากแบบสอบถาม พบว่า ก่อนมีโครงการ กสช. มีเพียงร้อยละ 12.2 ของครัวเรือนตัวอย่าง ที่คิดว่าการคมนาคมสะดวกมาก แต่หลังจากมีโครงการ กสช. แล้ว ร้อยละ 84.0 ของครัวเรือนตัวอย่าง คิดว่าการคมนาคมสะดวกมาก แสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. มีส่วนทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้นมาก (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 แสดงความสะดวกในการเดินทาง

ความสะดวกในการเดินทาง	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
สะดวกมาก	29	12.2	199	84.0
ไม่สะดวก	208	87.8	38	16.0
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2. คำนวณเศรษฐกิจ

2.1 การถือครองที่ดิน

2.1.1 ลักษณะการถือครองที่ดิน

ก่อนมีโครงการครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินเอง คิดเป็นร้อยละ 75.1 ของครัวเรือนตัวอย่าง และหลังจากมีโครงการแล้ว ลดลงเหลือร้อยละ 71.7 ของครัวเรือนตัวอย่าง ทั้งนี้เนื่องมาจากมีการเช่าที่ดินเพิ่มขึ้น เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งจะเห็นว่าก่อนมีโครงการ ครัวเรือนที่เช่าที่ดินบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 14.8 ของครัวเรือนตัวอย่างและเพิ่มเป็นร้อยละ 17.3 ของครัวเรือนตัวอย่างหลังจากมีโครงการ และครัวเรือนที่เช่าที่ดินทั้งหมดก่อนมีโครงการ คิดเป็นร้อยละ 1.2 ของครัวเรือนตัวอย่าง และเพิ่มเป็นร้อยละ 2.1 ของครัวเรือนตัวอย่างหลังจากมีโครงการ แสดงให้เห็นโครงการ กสช. มีส่วนช่วยเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกได้บ้างเล็กน้อย ในลักษณะของการเช่าที่ดินเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นจำนวนที่ดินไม่มากนัก หรือการไร่ประจักษ์ชนที่คืนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น แต่โครงการ กสช. ไม่มีส่วนทำให้ความเป็นเจ้าของที่ดินเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 5.4)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.4 แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครอง	ก่อน		หลัง	
	จำนวน (คร.)	ร้อยละ	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
เป็นเจ้าของที่ดินเอง	178	75.1	170	71.7
เป็นผู้เช่าบางส่วน	35	14.8	41	17.3
เป็นผู้เช่าทั้งหมด	3	1.2	5	2.1
อื่นๆ	21	8.9	21	8.9
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.1.2 ขนาดการถือครองที่ดิน

จากแบบสอบถามพบว่าก่อนมีโครงการ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของครัวเรือนตัวอย่าง และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 67.9 ของครัวเรือนตัวอย่าง หลังจากมีโครงการในขณะเดียวกันครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่ มีจำนวนลดลง คือ ก่อนมีโครงการนั้นคิดเป็นร้อยละ 18.6 ของครัวเรือนตัวอย่าง และลดลงเหลือร้อยละ 17.4 หลังจากมีโครงการ แสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. ไม่มีผลทำให้ขนาดการถือครองที่ดินเพิ่มขึ้น อาจเพิ่มขึ้นบ้างในลักษณะมีการเช่าที่ดินบางส่วนเพิ่มขึ้นดังที่ดังกล่าวมาแล้ว นอกจากนี้จะเห็นว่าขนาดการถือครองที่ดินมีขนาดลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจากราคาที่ดินที่สูงขึ้นและการทำเกษตรไม่ค่อยได้ผล ทำให้เกษตรกรบางครัวเรือนได้ขายที่ดินของตน (ตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5 แสดงขนาดการถือครองที่ดิน

ขนาดการถือครองที่ดิน	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
0 - 10 ไร่	158	66.7	161	67.9
11 - 20 ไร่	44	18.6	41	17.4
20 ไร่ขึ้นไป	35	14.7	35	14.7
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

จากการสอบถามพบว่า มีคนภายนอกเข้ามากว้านซื้อที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อหาโรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร และซื้อไว้เพื่อเก็งกำไร คราวเรือนที่มีผู้มาติดต่อซื้อที่ดินคิดเป็นร้อยละ 57.0 ของครัวเรือนตัวอย่าง (ตารางที่ 5.6) ในจำนวนนี้มีผู้ต้องการขายคิดเป็นร้อยละ 22.4 ของครัวเรือนที่มีผู้มาติดต่อซื้อที่ดิน และอีกร้อยละ 77.6 ไม่ต้องการขายให้เหตุผลว่า เก็บไว้เพื่ออยู่อาศัย ทากิน และบางครัวเรือนก็มีที่น้อย นอกจากนี้บางครัวเรือนอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง พ่อแม่ สำหรับครัวเรือนที่ต้องการขายที่คั้นนั้น 1 รายให้เหตุผลว่าหาการเกษตรไม่ได้ผล ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ และผู้ที่มีมาติดต่อซื้อที่ดินให้ราคาสูง ถ้าขายแล้วส่วนมากก็ยังคงอาศัยอยู่ที่เดิม คิดเป็นร้อยละ 18.6 ของครัวเรือนที่ต้องการขายที่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการขายที่ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการแบ่งขาย อดเหลือที่ดินบางส่วนไว้เพื่ออยู่อาศัย (ตารางที่ 5.7)

ตารางที่ 5.6 แสดงการซื้อขายที่ดิน

การซื้อขายที่ดิน	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
มีคนมาซื้อ	135	57.0
ไม่มีคนมาซื้อ	79	33.3
ที่ดินของพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง	23	9.7
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

ตารางที่ 5.7 แสดงความคิดเห็นในการขายที่ดิน

ความคิดเห็น	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
ต้องการ	53	22.4
- อยู่ที่เดิม	44	18.6
- ไปอยู่ที่ใหม่	9	3.8
ไม่ต้องการ	184	77.6
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.2 ผลผลิตเพิ่มขึ้น

จากแบบสอบถามพบว่า มีเพียงร้อยละ 12.2 ของครัวเรือนตัวอย่างเท่านั้น ที่คิดว่าโครงการ กสช. ที่สร้างขึ้นมีผลต่อการเพิ่มผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากโครงการมีขนาดเล็ก ไม่มีน้ำตลอดปี ไม่มีคลองส่งน้ำเข้าพื้นที่เกษตร ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากโครงการได้อย่างเต็มที่ (ตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8 แสดงการเพิ่มผลผลิต

ช่วงที่ผลผลิตเพิ่มขึ้น	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
ก่อน	0	0
หลัง	29	12.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	208	87.8
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.3 บลูพืชหลายชนิดขึ้น

โครงการ กสช. มีผลต่อการเพิ่มชนิดของพืชที่ปลูกน้อยมาก จากแบบสอบถามพบว่า มีเพียงร้อยละ 2.5 ของครัวเรือนตัวอย่างเท่านั้น ที่มีการปลูกพืชหลายชนิดขึ้น หลังจากปีโครงการ กสช. แล้ว พืชที่ปลูกเพิ่มขึ้น ใดก็ใดก็ต่างว ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 97.5 ของครัวเรือนตัวอย่าง มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนเดิม (ตารางที่ 5.9)

ตารางที่ 5.9 แสดงการปลูกพืชหลายชนิดขึ้น

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
ใช้ประโยชน์เหมือนเดิม	231	97.5
มีการปลูกผักเพิ่มขึ้น	6	2.5
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.4 เพาะปลูกมากครั้งขึ้น

ทั้งก่อนและหลังที่มีโครงการ กสช. ไม่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนครั้งในการเพาะปลูกต่อปี (ตารางที่ 5.10) ทั้งนี้เนื่องจากโครงการแหล่งน้ำที่มีผลต่อการเพาะปลูกนั้น ยังเป็นโครงการที่มีลักษณะและขนาดของการใช้ประโยชน์ในวงจำกัด และไม่กระจายประโยชน์เท่าที่ควร คือ แหล่งน้ำบางแห่งมีขนาดเล็ก มีน้ำน้อยและอยู่ไกลพื้นที่เกษตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.10 แสดงจำนวนครั้งในการเพาะปลูก

จำนวนครั้งในการเพาะปลูก	ก่อน		หลัง	
	จำนวน (คร.)	ร้อยละ	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
1 ครั้ง	111	46.8	111	46.8
2 ครั้ง	18	7.6	18	7.6
ตลอดปี	61	25.8	61	25.8
ไม่ได้ทำการเพาะปลูก	47	19.8	47	19.8
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.5 การเปลี่ยนแปลงอาชีพ

2.5.1 การเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก

อาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 62.8 ของครัวเรือนตัวอย่าง ทั้งก่อนและหลังมีโครงการ อาชีพรองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือ ก่อนมีโครงการนั้น ครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 23.2 ของครัวเรือนตัวอย่างและหลังจากมีโครงการแล้วลดลงเหลือ 22.8 ของครัวเรือนตัวอย่าง เนื่องจากเปลี่ยนไปทานากุ้งจำนวน 1 ครัวเรือน ซึ่งไม่ไ้ผลจากโครงการ กสช. แสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก (ตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11 แสดงอาชีพหลักของครัวเรือนตัวอย่าง

อาชีพหลัก	ก่อน		หลัง	
	จำนวน (คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
เกษตรกร	149	62.8	149	62.8
รับจ้าง	55	23.2	54	22.8
ประมง	3	1.3	3	1.3
นาเกลือ	3	1.3	3	1.3
นาุ้ง	0	0	1	0.4
รับเหมาก่อสร้าง	4	1.7	4	1.7
ค้าขาย	23	9.7	23	9.7
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.5.2 การเปลี่ยนแปลงอาชีพรอง

ก่อนมีโครงการ กสช. นั้น ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 34.6 ของครัวเรือนตัวอย่าง อาชีพรองที่มีจำนวนรองลงมาคืออาชีพรับจ้าง อาชีพเกษตรกร ทาขนม เลี้ยงปลา และรับเหมาก่อสร้าง ร้อยละคิดเป็นเป็นร้อยละ 32.5, 29.5, 1.7, 1.3 และ 0.4 ของครัวเรือนตัวอย่าง ตามลำดับ แต่หลังจากมีโครงการ กสช. แล้ว ครัวเรือนที่ไม่มีอาชีพรองมีจำนวนลดลง คิดเป็นร้อยละ 27.0 ของครัวเรือนตัวอย่าง และครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้าง ทาการเกษตรและเลี้ยงปลา มีจำนวนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 38.0, 30.8 และ 2.1 ตามลำดับแสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. มีผลทำให้ครัวเรือนมีอาชีพรองเพิ่มมากขึ้น(ตารางที่ 5.12)

ตารางที่ 5.12 แสดงอาชีพรองของครัวเรือนตัวอย่าง

อาชีพรอง	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
เกษตร	70	29.5	73	30.8
รับจ้าง	77	32.5	90	38.0
เลี้ยงปลา	3	1.3	5	2.1
หาขนม	4	1.7	4	1.7
รับเหมา	1	0.4	1	0.4
ว่าง	82	34.6	64	27.0
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.6 แรงงานท้องถิ่นมีงานทำมากขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ

โครงการ กสข. ดำเนินการในช่วงฤดูแล้งของทุกปี เพื่อให้เกษตรกรมีงานทำในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวไม่มีว่างงาน ไม่อพยพหางานนอกท้องถิ่นและเพิ่มรายได้จากโครงการ จากแบบสอบถามพบว่าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการคิดเป็น ร้อยละ 32.0 ของครัวเรือนตัวอย่าง ศึกษาร้อยละ 68.4 ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการให้เหตุผลว่าเป็นการช่วยพัฒนาหมู่บ้าน แม้ไม่มีโครงการ กสข. ก็สามารถหางานอื่นทำได้ภายในท้องถิ่นของคน สำหรับครัวเรือนที่ให้เหตุผลของการเข้าร่วมโครงการเพราะไม่มีงานอื่นทำมีเพียงร้อยละ 6.6 ของครัวเรือนตัวอย่างเท่านั้นแสดงให้เห็นว่าโครงการ กสข. มีส่วนช่วยให้แรงงานในชนบทมีงานทำเพิ่มมากขึ้นแต่ก็เป็นเพียงจำนวนแรงงานเพียงเล็กน้อยเท่านั้นการเข้าร่วมส่วนใหญ่เพื่อเป็นการช่วยพัฒนาหมู่บ้าน (ตารางที่ 5.13 และ 5.14)

ตารางที่ 5.13 แสดงจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ

การเข้าร่วมโครงการ	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
เข้าร่วมโครงการ	76	32.0
ไม่เข้าร่วมโครงการ	161	68.0
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

ตารางที่ 5.14 แสดงสาเหตุของการเข้าร่วมโครงการ

สาเหตุ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
ไม่มีงานอื่นทำ	5	6.6
ค่าจ้างสูงกว่างานอื่น	3	4.0
แหล่งงานอยู่ใกล้บ้านสะดวก	8	10.5
มีรายได้เพิ่มจากงานปกติ	8	10.5
เป็นการช่วยพัฒนาหมู่บ้าน	52	68.4
รวม	76	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.7 รูปแบบการขายผลผลิตเปลี่ยนไป

ความสละวักที่มีมากขึ้นจากถนนที่คักขึ้นใหม่หรือสะพานที่หาขึ้นใหม่หรือการปรับปรุง ซ่อมแซมถนนและสะพานให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นโครงการประเภทหนึ่งของโครงการ กสช. มีผลทำให้รูปแบบการขายผลผลิตเปลี่ยนไป กล่าวคือ ก่อนมีโครงการผลผลิตส่วนมากถูกขายภายในตำบลโดยผู้ผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 28.2 ของครัวเรือนตัวอย่าง รองลงมาคือ นำไปขายเองที่ในตัวเมืองชลบุรีและมีพ่อค้ามารับซื้อถึงบ้านคิดเป็นร้อยละ 24.9 และ 14.8 ของครัวเรือนตัวอย่าง ตามลำดับ แต่หลังจากมีโครงการแล้ว ผู้ผลิตส่วนมากจะนำผลผลิตไปขายเองในตัวเมืองชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 27.0 ของครัวเรือนตัวอย่าง รองลงมาคือมีพ่อค้ามารับซื้อถึงบ้านและขายเองในตำบลคิดเป็นร้อยละ 24.9 และ 18.6 ของครัวเรือนตัวอย่างตามลำดับ(ตารางที่ 5.15)

ตารางที่ 5.15 แสดงรูปแบบการขายผลผลิต

รูปแบบการขายผลผลิต	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
ขายของในตำบล	67	28.2	44	18.6
ขายเองที่ตัวเมืองชลบุรี	59	24.9	64	27.0
มีพ่อค้ามารับซื้อถึงบ้าน	35	14.8	59	24.9
นำขายไว้กินเองที่เหลือถึงชาย	35	14.8	29	12.2
ไม่มีผลผลิต	41	17.3	41	17.3
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.8 ราคามลลิตเปลี่ยนแปลง

ราคามลลิตส่วนมากมีราคาคงเดิมทั้งก่อนและหลังมีโครงการ คิดเป็นร้อยละ 37.1 ของครัวเรือนตัวอย่าง สำหรับครัวเรือนที่คิดว่าหลังจกามีโครงการแล้ว ราคามลลิตดีขึ้น นั้น คิดเป็นร้อยละ 29.5 ของครัวเรือนตัวอย่าง ซึ่งส่วนมากให้เหตุผลว่าเนื่องมาจากราคาตลาดที่สูงขึ้นมากกว่าเป็นผลจากโครงการ โครงการมีผลเพียงเล็กน้อยคือ ทำให้การขนส่งมลลิตออกสู่ตลาดหรือผู้บริโภคได้สะดวกและรวดเร็วขึ้นเท่านั้น (ตารางที่ 5.16)

ตารางที่ 5.16 แสดงการเปลี่ยนแปลงราคามลลิต

ช่วงมลลิตมีราคาสูง	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
ก่อนมีโครงการ	3	1.3
หลังมีโครงการ	70	29.5
ราคาคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง	88	37.1
ไม่ขายและไม่มียมลลิต	76	32.1
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

2.9 การเปลี่ยนแปลงรายได้อ

ครัวเรือนในชนบทของอำเภอเมืองชลบุรีส่วนใหญ่มีรายได้อต่ำกว่า 30,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 63.8 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งก่อนและหลังมีโครงการ แสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. ไม่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรายได้อแก่ชาวชนบท แต่โครงการมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้อบ้างเล็กน้อย จากการที่มีการปลูกผักเพิ่มขึ้นจากพืชที่ปลูกอยู่เป็นประจำ มีการเลี้ยงปลาเพิ่มขึ้น ดังที่ได้อกล่าวมาแล้ว (ตาราง 5.17)

นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของโครงการที่หวังว่าจะเป็นการเพิ่มรายได้อให้แก่ชาวชนบท จากการที่เข้าร่วมโครงการนั้น จากจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 76 ครัวเรือน (ตารางที่ 5.13) จะได้รับค่าตอบแทนประมาณ 600 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่เหล่านี้ได้เข้าร่วมโครงการเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

ตารางที่ 5.17 แสดงการเปลี่ยนแปลงรายได้อ

รายได้อ	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
< 30,000 บาท	151	63.8	151	63.8
30,001-40,000 บาท	56	23.6	56	23.6
40,001-50,000 บาท	20	8.4	20	8.4
50,000 บาทขึ้นไป	10	4.2	10	4.2
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3. ด้านสังคม

3.1 เกิดการอพยพแรงงาน

ก่อนมีโครงการ ประชากรส่วนใหญ่ทำงานในหมู่บ้านหรือตำบลที่อยู่คิดเป็นร้อยละ 62.9 ของครัวเรือนตัวอย่าง และลดลงเหลือร้อยละ 60.3 หลังจากมีโครงการ ในขณะที่ประชากรที่ทำงานในเมืองโคยเดินทางเข้าไปเป็นกลับ ในช่วงก่อนมีโครงการนั้น คิดเป็นร้อยละ 23.6 และเพิ่มเป็น 26.2 หลังจากมีโครงการ แสดงให้เห็นว่าโครงการ กศช. ไม่สามารถดึงดูดให้ประชากรทำงานในหมู่บ้านหรือตำบลที่คนอยู่ได้ กลับเป็นการทำให้ประชากรไปทำงานนอกท้องถิ่นมากขึ้น แต่เป็นแบบเข้าไปเป็นกลับ คือ ยังคงอาศัยอยู่ในตำบลหรือหมู่บ้านของคนอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากเขตชนบทของอำเภอเมืองชลบุรีอยู่ไม่ไกลตัวมากนักและมีความสะดวกในการเดินทางเพิ่มมากขึ้นหลังจากมีโครงการแล้ว (ตารางที่ 5.18)

ตารางที่ 5.18 แสดงการเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำงาน

สถานที่ทำงาน	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
ในหมู่บ้านหรือตำบลที่อยู่	149	62.9	143	60.3
ในเมืองโคยเดินทางเข้าไปเป็นกลับ	56	23.6	62	26.2
ในเมืองโคยพักอยู่ในเมือง	0	0	0	0
อื่น ๆ	32	13.5	32	13.5
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.2 รูปแบบการซื้ออาหารและของใช้เปลี่ยนใบ

ก่อนมีโครงการ ครั้วเรือนส่วนใหญ่จะซื้ออาหารของใช้จากร้านค้าภายในหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 70.5 ของครั้วเรือนตัวอย่าง รองลงมาคือ ซื้อจากตัวเมืองชลบุรีและมีคนภายนอกเข้ามาขาย คิดเป็นร้อยละ 25.7 และ 2.5 ตามลำดับ แต่หลังจากมีโครงการแล้ว จำนวนครั้วเรือนที่ซื้ออาหารของใช้จากร้านค้าภายในหมู่บ้านลดลง คิดเป็นร้อยละ 54.4 ของครั้วเรือนตัวอย่าง สำหรับครั้วเรือนที่ซื้ออาหารและของใช้จากตัวเมืองชลบุรีและจากคนภายนอกที่นำเข้ามาขาย มีจำนวนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 38.4 และ 5.1 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. มีผลทำให้รูปแบบการซื้ออาหารและของใช้เปลี่ยนใบ (ตารางที่ 5.19)

ตารางที่ 5.19 แสดงรูปแบบการซื้ออาหารและของใช้

รูปแบบ	ก่อน		หลัง	
	จำนวน (คร.)	ร้อยละ	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
มีคนภายนอกมาขายในหมู่บ้าน	6	2.5	12	5.1
ซื้อจากตัวเมืองชลบุรี	61	25.7	91	38.4
ซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้าน	167	70.5	129	54.4
อื่น ๆ	3	1.3	5	2.1
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.3 การรักษาพยาบาลเปลี่ยนไป

โครงการ กสช. มีผลทำให้การรักษาพยาบาลเปลี่ยนไปเล็กน้อย คือ ก่อนมีโครงการนั้น คริวเรือนที่ไปรับการรักษาพยาบาลในตัวเมืองชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 35.8 ของคริวเรือนตัวอย่าง และหลังจากมีโครงการแล้ว เพิ่มเป็นร้อยละ 40.9 ของคริวเรือนตัวอย่าง แต่คริวเรือนส่วนมากยังใช้บริการจากสถานื่อนามัยภายในตำบล ทัศนคติเป็นร้อยละ 49.4 ของคริวเรือนตัวอย่างทั้งก่อนและหลังมีโครงการ (ตารางที่ 5.20)

ตารางที่ 5.20 แสดงการเปลี่ยนแปลงการรักษาพยาบาล

สถานที่ไปรับการรักษาพยาบาล	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
สถานื่อนามัย	117	49.4	117	49.4
สถานรักษาพยาบาลในตัวเมือง	85	35.8	97	40.9
อื่น ๆ	35	14.8	23	9.7
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.4 ความถี่ในการเดินทางเปลี่ยนแปลง

โครงการ กสช. ทำให้ความถี่ในการเดินทางเพิ่มขึ้น คือ หลังจากมีโครงการ แล้วความถี่ในการเดินทางเข้าเมืองมีมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.0 ของครัวเรือนตัวอย่าง และอีกร้อยละ 73.0 ของครัวเรือนตัวอย่าง ยังคงมีความถี่ในการเดินทางเหมือนเดิม จากความถี่ในการเดินทางที่เพิ่มขึ้นนี้ เนื่องมาจากความสะดวกในการเดินทางมีมากขึ้น ทำให้รูปแบบการขยายผลผลิตเปลี่ยนไป ประชาชนเดินทางไปขายของในเมืองมากขึ้น ไปซื้อของใช้ อาหาร และรับการรักษาพยาบาลในเมืองมากขึ้น ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว (ตารางที่ 5.21)

ตารางที่ 5.21 แสดงการเปลี่ยนแปลงความถี่ในการเดินทาง

ความถี่ในการเดินทาง	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
เดินทางเข้าเมืองมากขึ้น	64	27.0
เดินทางเข้าเมืองน้อยลง	0	0
อื่น ๆ	173	73.0
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.5 เพิ่มโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลาน

โครงการ กสช. ไม่มีผลต่อการเพิ่มโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลานแต่โครงการ กสช. มีผลทำให้การเดินทางไปโรงเรียนสะดวกมากขึ้น กล่าวคือ ก่อนมีโครงการ กสช. ความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.3 ของครัวเรือนตัวอย่างและเพิ่มเป็นร้อยละ 60.3 หลังจากมีโครงการแล้ว ทั้งนี้เนื่องมาจากก่อนมีโครงการ กสช. นั้น บางพื้นที่ไม่มีถนน ต้องใช้เดินตามคันนาหรือใช้เรือ แต่หลังจากมีโครงการแล้ว มีถนนและสะพานที่หาขึ้นใหม่ ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น (ตารางที่ 5.22 และ 5.23)

ตารางที่ 5.22 แสดงการเพิ่มโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน

โอกาสในการศึกษา	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
มีโอกาสเพิ่มขึ้น	0	0
ไม่มีผล	237	100.0
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

ตารางที่ 5.23 แสดงความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียน

การเดินทาง	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
ไม่สะดวก	85	35.9	21	8.9
สะดวก	79	33.3	143	60.3
ไม่มีผู้กำลังศึกษา	73	30.8	73	30.8
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.6 การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยราชการ

การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยราชการ ซึ่งเชื่อว่าจะมีส่วนกระตุ้นให้ชาวชนบทมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้นและก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น ระหว่างชาวชนบทกับเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นนั้น จากแบบสอบถามพบว่า โครงการ กสช. มีผลทำให้การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยงานราชการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้นกล่าวคือ ก่อนมีโครงการ การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 13.5 ของครัวเรือนตัวอย่าง และเพิ่มเป็นร้อยละ 21.1 หลังจากมีโครงการ แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้ข่าวสารและติดต่อกับหน่วยงานราชการในลักษณะนานๆ ครั้ง ทั้งก่อนและหลังมีโครงการ (ตารางที่ 5.24)

ตารางที่ 5.24 แสดงความถี่ในการรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยราชการ

	ก่อน		หลัง	
	จำนวน (คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
นานว ครึ่ง	205	86.5	187	78.9
สม่ำเสมอ	32	13.5	50	21.1
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.7 การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน

ก่อนมีโครงการ กสช. นั้น คริวเรือนส่วนมากคิดว่าการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการร่วมพัฒนาหมู่บ้านมีมาก ทัศนคติเป็นร้อยละ 53.2 ของคริวเรือนตัวอย่างและหลังจากมีโครงการแล้ว ลดลงเหลือร้อยละ 51.7 ของคริวเรือนตัวอย่าง สำหรับคริวเรือนที่คิดว่าการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน ในช่วงก่อนมีโครงการ มีน้อยนั้นคิดเป็นร้อยละ 46.8 และเพิ่มเป็นร้อยละ 48.1 หลังจากมีโครงการ แสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. ไม่มีผลทำให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการร่วมพัฒนาหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการร่วมพัฒนาหมู่บ้านกลับลดลง (ตารางที่ 5.25) ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าผลดังกล่าวไม่ใช่ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยตรง เพราะจากตารางที่ 5.14 จะพบว่าโครงการ กสช. มีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นที่ชนบทที่หาการศึกษาในครั้งนี้เป็นเขตต่อเนื่องดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทของแนวความคิด ทำให้ความเจริญทางด้านต่างๆ ของเมืองขยายเข้ามามากขึ้น สังคมที่เคยเป็นสังคมปิด กลายเป็นสังคมเปิด อาชีพของประชากรแตกต่างกันมากขึ้น เวลาส่วนมากใช้ในการทำมาหากิน เวลาว่างน้อยลงจึงทำให้การช่วยเหลือและการร่วมพัฒนาหมู่บ้านมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อยๆ ในอนาคต

ตารางที่ 5.25 แสดงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน

การพัฒนาหมู่บ้าน	ก่อน		หลัง	
	จำนวน (คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
มีน้อย	111	46.8	114	48.1
มีมาก	126	53.2	123	51.9
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.8 การมีส่วนร่วมในการปกครอง

โครงการ กสข. ทำให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการประชุมหารือและแก้ไขปัญหาหมู่บ้านของคนมากขึ้น กล่าวคือ ก่อนมีโครงการ ร้อยละ 65.4 ของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง คิดว่าราษฎรในหมู่บ้านไม่มีส่วนร่วมในการประชุมหารือและแก้ไขปัญหาหมู่บ้านของคนเลย รองลงมา ร้อยละ 28.3 คิดว่าราษฎรมีส่วนร่วมบ้างเล็กน้อย และอีกร้อยละ 6.3 คิดว่าราษฎรมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากและหลังจากมีโครงการแล้ว ครัวเรือนที่คิดว่าราษฎรไม่มีส่วนร่วมในการประชุมหารือและแก้ไขปัญหาหมู่บ้านของตนเอง ลดลงเหลือร้อยละ 23.6 ของครัวเรือนตัวอย่างและครัวเรือนที่คิดว่าราษฎรมีส่วนร่วมบ้างเล็กน้อย เพิ่มขึ้นร้อยละ 56.6 สำหรับครัวเรือนที่คิดว่าราษฎรมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.8 (ตารางที่ 5.26)

นอกจากนี้โครงการ กสข. ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นในการประชุมมากขึ้น กล่าวคือ ก่อนมีโครงการ ร้อยละ 62.9 ของครัวเรือนตัวอย่างคิดว่าในหมู่บ้านของคนนั้นไม่มีเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น รองลงมา ร้อยละ 23.6 คิดว่า

มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นบ้างเล็กน้อย และอีกร้อยละ 13.5 คิดว่ามีการเปิดโอกาสมาก และหลังจากมีโครงการแล้ว ครึ่งหนึ่งที่คิดว่าไม่มีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นนั้น ลดลงเหลือร้อยละ 22.4 ของครัวเรือนตัวอย่างและครัวเรือนที่คิดว่ามีการเปิดโอกาสให้บ้างเล็กน้อย เพิ่มขึ้นร้อยละ 54.4 สำหรับครัวเรือนที่คิดว่ามีการเปิดโอกาสเป็นอย่างมาก เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.2 (ตารางที่ 5.27)

แสดงให้เห็นว่าโครงการ กสช. มีผลทำให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมหรือแก้ไขปัญหาหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นในการประชุมมากขึ้น กล่าวโดยรวมก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของคนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลทำให้การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ เป็นการสร้างและส่งเสริมความรู้สึกผูกพันต่อท้องถิ่น

ตารางที่ 5.26 แสดงการประชุมหรือเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน

ความถี่ในการประชุม	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
ไม่มีการประชุม	155	65.4	56	23.6
มีบ้างเล็กน้อย	67	28.3	134	56.6
มีมาก	15	6.3	47	19.8
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

ตารางที่ 5.27 แสดงการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นในการประชุม

การเปิดโอกาส	ก่อน		หลัง	
	จำนวน(คร.)	ร้อยละ	จำนวน(คร.)	ร้อยละ
ไม่เปิดโอกาส	149	62.9	53	22.4
เปิดโอกาสบ้างเล็กน้อย	56	23.6	129	54.4
เปิดโอกาสมาก	32	13.5	55	23.2
รวม	237	100.0	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

3.9 การตอบสนองความต้องการ

โครงการ กสช. เป็นโครงการที่จัดทำโดยมุ่งหวังให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน โครงการส่วนใหญ่ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ผลของโครงการสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ถึงร้อยละ 92.4 และอีกร้อยละ 7.6 คิดว่าโครงการไม่ได้ตอบสนองความต้องการของคนได้ ทั้งนี้ เพราะไม่เคยาคำชี้แนะจากโครงการและบางครั้งเรื้อนคิดว่าอยากให้ทำโครงการประเภทอื่นที่มีประโยชน์มากกว่านี้ (ตารางที่ 5.28)

ตารางที่ 5.28 แสดงการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

การตอบสนองความต้องการ	จำนวน (คร.)	ร้อยละ
ตรงตามความต้องการ	219	92.4
ไม่ตรงตามความต้องการเพราะ		
- ไม่เคยใช้ประโยชน์	15	6.3
- ต้องการโครงการประเภทอื่น	3	1.3
รวม	237	100.0

ที่มา : แบบสอบถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือพื้นที่ชนบทอำเภอเมืองชลบุรี และพื้นที่ต่อเนื่อง

ผลทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นผลที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการสร้างงานในชนบท แต่จากการศึกษาแล้วพบว่า โครงการสร้างงานในชนบทก่อให้เกิดผลตามที่คาดไว้เพียงบางประการเท่านั้น ภัยสามารถแยกเป็นผลในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1. ด้านกายภาพ

1.1 มีโครงการสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณประโยชน์เพิ่มขึ้น

โครงการ กสช. ทำให้มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณประโยชน์เพิ่มขึ้น ซึ่งมีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อชาวชนบท ได้แก่ สระน้ำ บ่อน้ำ คลองส่งน้ำ ถนน สะพาน ประปาหมู่บ้าน อาคารอเนกประสงค์ ที่ทำการสภาตำบล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

1.2 ทำให้การคมนาคมขนส่งสะดวกขึ้น

ก่อนมีโครงการ กสช. นั้น พื้นที่ชนบทบางแห่งไม่มีถนน จะใช้ทางเกวียน เคน ตามคันนา หรือใช้เรือเท่านั้น แต่หลังจากมีโครงการ กสช. แล้วทำให้มีการตัดถนน ซ่อมแซมปรับปรุงถนนหรือสะพานที่ชำรุดเสียหายให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ ทำให้เกิดความสะดวกในการคมนาคมขนส่งเพิ่มขึ้น

1.3 บรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำ

โครงการ กสช. สามารถช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่ได้บ้าง แต่ยังมีพื้นที่อีกมากที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ

2. ด้านเศรษฐกิจ

2.1 การถือครองที่ดิน

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีที่ดินเป็นของตนเองและมีขนาดการถือครองไม่มากนัก โครงการ กสช. ช่วยให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเข้มข้นขึ้น และมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเล็กน้อยในลักษณะของการเช่าที่ดินบางส่วนเพิ่มขึ้น

2.2 ผลผลิตเพิ่มขึ้น

โครงการ กสช. มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากขนาดและลักษณะของโครงการยังมีการแพร่กระจายผลที่จำกัดมาก

2.3 เพาะปลูกพืชหลายชนิดขึ้น

เกษตรกรบางรายสามารถปลูกผักได้เพิ่มขึ้นจากพืชหลักที่ปลูกอยู่ โดยอาศัยแหล่งน้ำของโครงการ กสช. แต่ก็ยังมีเพียงไม่กี่ราย และเป็นการเพาะปลูกในพื้นที่ขนาดเล็กเท่านั้น

2.4 การเปลี่ยนแปลงอาชีพรอง

ก่อนมีโครงการ กสช. ชาวนบส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษาไม่มีอาชีพรอง แต่เมื่อหลังจากมีโครงการ กสช. แล้วทำให้ชาวนบมีอาชีพรองมากขึ้น ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรมและอาชีพรับจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งน้ำที่มีเพิ่มขึ้นทำให้มีอาชีพรองทางการเกษตร และจากการที่เส้นทางคมนาคมสะดวกขึ้น ทำให้เกิดอาชีพรับจ้างเพิ่มมากขึ้นทั้งรับจ้างในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น

2.5 แรงงานมีงานทำและมีรายได้เพิ่มจากการเข้าร่วมโครงการ

จากการเข้าร่วมโครงการ กสช. ทำให้ชาวนบมีงานทำในช่วงฤดูแล้ง แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น เนื่องจากชาวนบในเขตอำเภอเมืองชลบุรีส่วนมากมีงานทำอยู่แล้ว

ถึงแม้ไม่มีโครงการ กสช. ก็สามารถหางานอื่นทำได้ และรายได้จากโครงการ กสช. เฉลี่ยเพียงครัวเรือนละ 600 บาท/ครั้ง เท่านั้น ครัวเรือนส่วนมากจะได้เข้าร่วมโครงการเพียงหนึ่งครั้งเท่านั้น เนื่องจากโครงการจะเวียนไปบ้านหมู่บ้านต่างว ภายในตำบล ซึ่งก็จะใช้แรงงานภายในหมู่บ้านของคน

2.6 รูปแบบการขายผลผลิตเปลี่ยนไป

การคมนาคมขนส่งที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น ทำให้รูปแบบการขายผลผลิตของเกษตรกรเปลี่ยนไปจากที่เคยขายเองในตำบลหรือหมู่บ้าน ก็จะขายที่ตัวเมืองชลบุรีมากขึ้น ทำให้ราคาดีขึ้น และมีผู้บริภคเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อสินค้าถึงบ้านเพิ่มมากขึ้นซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย คือ ทำให้เกษตรกรไม่คองนามผลผลิตไปขายเองซึ่งเป็นการเสียเวลา แต่ในขณะเดียวกันเกษตรกรอาจถูกกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อผลผลิต

2.7 การขนส่งผลผลิตสะดวกและรวดเร็วขึ้น

การที่มีถนนหนทางที่ตัดขึ้นใหม่หรือมีสภาพที่ดีขึ้น ทำให้เกิดความสะดวกในการขนส่งผลผลิต และการเข้าถึงพื้นที่สะดวกขึ้น เกษตรกรเสียเวลาในการจำหน่ายหรือขนส่งผลผลิตน้อยลงผลผลิตถึงมือผู้บริภคเร็วขึ้น แต่ก็ไม่ได้ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นนัก เพราะราคาของผลผลิตขึ้นอยู่กับราคาตลาดเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังไม่มีผลทำให้ค่าขนส่ง หรือค่าเดินทางถูกลงด้วย

2.8 การเปลี่ยนแปลงรายได้

โครงการ กสช. มีผลทำให้ชาวชนบทมีอาชีพเพิ่มขึ้น คือมีการปลูกผัก มีอาชีพรองและมีรายได้จากการเข้าร่วมโครงการตั้งที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถช่วยให้ชาวชนบทมีรายได้เพิ่มขึ้นบ้างเล็กน้อยเมื่อเทียบกับรายได้นอกปี ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรายได้ต่อชาวชนบทส่วนใหญ่

3. ด้านสังคม

3.1 การอพยพแรงงาน

ความสะดวกในการเดินทาง อันเนื่องมาจากโครงการ กสช. มีผลทำให้ เกิดการอพยพแรงงานบ้างเล็กน้อยคือชาวชนบทไปทำงานในเมืองมากขึ้นในลักษณะ เข้าไปเย็นกลับ

3.2 รูปแบบการซื้ออาหาร ของใช้ การรักษาพยาบาลเปลี่ยนไป และมีความถี่ในการเดินทางมากขึ้น

โครงการ กสช. ทำให้ชาวชนบทหันมาใช้บริการในลักษณะของการซื้ออาหาร ของใช้ และการรักษาพยาบาลในเมืองเพิ่มมากขึ้นเล็กน้อย และทำให้ความถี่ในการเดินทางเข้า เมืองเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังส่งผลต่อเมืองให้ชาวชนบทมีการติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ และมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากความสะดวกในการคมนาคมที่มีเพิ่มขึ้น

3.3 การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยราชการ

การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับหน่วยราชการ ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้ชาวชนบท มีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น และก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นระหว่างประชาชนในท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้น จากการศึกษาพบว่า โครงการ กสช. มีผลทางด้านนี้น้อยมาก

3.4 การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการร่วมพัฒนาหมู่บ้าน

เนื่องจากพื้นที่ชนบทที่หาการศึกษาบางพื้นที่เป็นลักษณะของเขตต่อเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญ มีความเป็นอยู่แบบสังคมเมือง เวลาส่วนใหญ่ใช้ในการประกอบอาชีพ เวลาว่างน้อยลงหาให้การช่วยเหลือและการร่วมพัฒนาหมู่บ้านมีแนวโน้มลดลงไปบ้าง แต่จากการศึกษาพบว่าบางพื้นที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปอย่างดีนอกจากนี้โครงการ กสช. ยังมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการร่วมแรง ร่วมใจ ในการพัฒนาหมู่บ้าน เพิ่มขึ้นบ้างเล็กน้อย

3.5 การมีส่วนร่วมในการปกครอง

หลังจากมีโครงการ กสช. แล้ว ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของคนมากขึ้นในลักษณะของการเข้าร่วมประชุมหารือหรือแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ทำให้การแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและการพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นได้

นอกจากผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพื้นที่ชนบทของอำเภอเมืองชลบุรีแล้ว โครงการ กสช. ยังมีผลต่อพื้นที่ต่อเนื่องหรือพื้นที่เมืองด้วย ได้แก่ พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลแสนสุข สุขาภิบาลบางทราย สุขาภิบาลบ้านสวนและสุขาภิบาลอ่างศิลา ผลดังกล่าวเป็นผลทางอ้อมที่เกิดขึ้น คือ เมืองจะเป็นแหล่งรองรับผลผลิตจากชนบทมากขึ้น และเป็นแหล่งงานแก่ชาวชนบทในลักษณะเข้าไปเย็นกลับ นอกจากนี้ชาวชนบทจะเข้ามาใช้บริการต่างๆ ของเมืองมากขึ้นในลักษณะของการจับจ่ายใช้สอย และการรักษาพยาบาล ทั้งนี้เนื่องมาจากความสะดวกในการคมนาคมขนส่งที่มีเพิ่มมากขึ้น สำหรับผลกระทบโดยตรงจากโครงการต่อพื้นที่ต่อเนื่องนั้น จากการศึกษาจะพบว่าไม่เกิดผลกระทบเลย ทั้งนี้เนื่องจากขนาดและลักษณะของโครงการ กสช. ยังมีการแพร่กระจายผลที่จำกัดมาก ดังที่กล่าวมาแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย